

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet

Vår referens/dnr:
231/2015

103 33 Stockholm

Er referens/dnr:
U2015/03779/UH

2016-02-29

Remissvar

Remiss av betänkandet Utvecklad ledning av universitet och högskolor (SOU 2015:92)

Föreningen Svenskt Näringsliv har beretts möjlighet att svara på rubricerat betänkande. Nedan följer våra synpunkter.

Allmänna synpunkter

Universitet och högskolor har en avgörande roll för en kunskapsintensiv ekonomi. Lärosätena ska ge studenter kunskaper och kompetenser som kan användas i arbetslivet, bedriva högkvalitativ forskning och forskarutbildning, kontinuerligt och på olika sätt ha kontakt med det omgivande samhället, verka för att utbildning och forskningsresultat bidrar till att nya företag, arbetstillfällen, innovationer och kunskaper utvecklas i samhället i stort, och utgöra arenor för kritisk och kunskapsbaserad debatt.

För att uppfylla dessa uppdrag krävs tydliga mål, en tydlig uppföljning och att fördelning av resurser är utformat på ett sätt som skapar incitament till lärosätena att bedriva sina verksamheter med hög kvalitet, relevans och effektivitet. Givet ändamålsenliga styrsystem bör ytterligare handlingsutrymme för lärosätena bejakas. Autonomireformen innebar ökad autonomi inte minst då det handlade om att besluta om den egna organisationen. Det finns dock fortfarande behov av ökat juridiskt och ekonomiskt handlingsutrymme.

Det behövs en ökad mångfald av lärosäten med olika typer av styrning och huvudmannaskap, som kompletterar varandra och bidrar till ökad profilering och specialisering. Globaliseringen, den internationella rörligheten och tydligare konkurrens ställer nya krav på lärosätena; krav som inte alltid kan uppnås, bland annat eftersom de flesta lärosäten bedriver sin verksamhet i myndighetsform, en organisationsform som begränsar möjligheterna och då inte minst juridiskt och ekonomiskt.

För att lärosätena ska kunna anpassas till skiftande krav på olika kompetenser, nya utvecklingslinjer, och förändrad efterfrågan från studenter, forskare och samverkande företag, krävs att lärosätena kan anpassa och reformera sin verksamhet, inklusive ledning och styrning, i takt med förändrade krav och förutsättningar och på ett sätt som passar det berörda lärosätets särskilda förhållanden. Mot den bakgrunden uppmanar Svenskt Näringsliv regeringen till nya initiativ för att hitta former att utveckla autonomi ytterligare.

Vad avser betänkandet instämmer Svenskt Näringsliv i stort med de överväganden som gjorts och anser att flertalet förslag är ett steg i rätt riktning, även om det finns en viss avsaknad av skarpa förslag.

Särskilda synpunkter

Utredningen föreslår att regeringen inleder en översyn av finansieringssystemet för utbildning på grundnivå och avancerad nivå i syfte att skapa bättre förutsättningar för långsiktig planering av utbildningen och profilering av lärosätena.

Sveriges konkurrenskraft och framtida välbefinnande är beroende av en högre utbildning och forskning av hög kvalitet som bidrar till kompetensförsörjningen och välfärdsutvecklingen. Samtidigt tenderar den högre utbildningen lida av stora kvalitetsbrister. Det har delvis att göra med att resurstilldelningssystemet under de senaste 20 åren drivit lärosätena mot kvantitativa mål som överordnade de kvalitativa. Forskningen har också utvecklats svagt. Kraftigt ökade basanslag har inneburit ökad kvantitet snarare än kvalitet, något som bl.a. OECD påpekat i sin senaste genomgång av det svenska forskningssystemet.

Svenskt Näringsliv delar utredningens uppfattning om behovet av att reformera resurstilldelningssystemet men inte främst av den anledning som lyfts fram i utredningen, utan framförallt för att komma till rätta med brister i utbildningarna avseende såväl deras akademiska kvalitet som deras förmåga att förbereda studenter för arbetsmarknaden. För forskningens del måste det till starkare drivkrafter för ökad kvalitet och relevans vid fördelningen av basanslaget, en innovationspremie.¹

Ett ändamålsenligt resurstilldelningssystem för utbildning på grund- och avancerad nivå kräver en balans av inslag som möjliggör att många ska kunna utbilda sig samtidigt som kvaliteten i utbildningen är hög. Ett sådant system ska också innefatta utbildningarnas förmåga att förbereda studenterna för arbetsmarknaden. Svenskt Näringsliv har tidigare lagt fram en skiss på hur ett sådant förslag skulle kunna utformas.²

Utredningen föreslår att universitet och högskolor utformar tydliga principer för och följer upp den interna resursfördelningen och att resurser avsätts till de akademiska ledarnas

¹ http://www.svensktnaringsliv.se/material/rapporter/attraktionskraft-i-varldsklass-naringslivets-inspel-till-regering_633180.html

² http://www.svensktnaringsliv.se/migration_catalog/reformforslag-4-nytt-finansieringssystem-for-hogskolan_533205.html/BINARY/Reformf%C3%B6rslag%204:%20Nytt%20finansieringssystem%20f%C3%B6r%20h%C3%B6gskolan

förfogande, inte enbart till rektor utan även till dekaner och prefekter. Svenskt näringsliv tillstyrker detta förslag.

Utredningen föreslår vidare att nya styrelseordförande inbjuds till åtminstone ett samtal med ministern eller statssekreteraren samt att rektor varje år inbjuds till ett enskilt samtal med statssekreteraren, alternativt ministern eller chefen för universitets- och högskoleenheten. Svenskt Näringsliv anser att lärosätena, även om de är autonoma, även fortsättningsvis ska en bra dialog mellan ett lärosätes högsta ledning och huvudmannen staten. Svenskt Näringsliv anser dock inte att de exakta formerna för hur denna dialog ska se ut behöver förtydligas i lag och förordning.

Svenskt Näringsliv har i remissvaret³ till delrapporten från Ledningsutredningen (U 2014:11) särskilt kommit med synpunkter avseende vissa aspekter av val av styrelseledamöter i statliga högskolor och universitet. Remissvaret framhöll särskilt att styrelsernas sammansättning återspeglar statens syn på och ambition för de högre lärosätena som samhällsinstitutioner och att externa ledamöter i styrelsen är ett uttryck och en garant för att andra sektorer av samhället har insyn i, och möjlighet till påverkan på, den högre utbildningen, och att de externa ledamöterna därför även fortsatt bör vara i majoritet.

Vidare framhölls att det är onödigt att fastslå ett exakt antal ledamöter i styrelsen eftersom olika lärosäten har olika storlek och karaktär, och att en större flexibilitet vad gäller antalet ledamöter därför möjliggör större anpassning till lokala villkor och förutsättningar samt att storleken på nomineringsgruppen för ordförande och externa ledamöter kunde vara mer flexibel. I ett läge där en stor styrelse skall tillsättas vid ett brett universitet kan två personer vara för få för att få ihop ett adekvat underlag av personer för rekrytering. I ett sådant läge skulle exempelvis en grupp med två personer utsedda direkt av regeringen och två utsedda efter förslag från lärosätets styrelse vara mer lämpligt för syftet.

Svenskt Näringsliv tillstyrker slutligen förslaget om att sekretess ska gälla vid rektorsrekrytering på samma sätt som vid rekrytering av myndighetschefer vid andra statliga myndigheter.

FÖRENINGEN SVENSKT NÄRINGSLIV

Mikaela Almerud

Emil Görnerup

³ http://www.svensktnaringsliv.se/material/remissvar/remissvar-dnr-171-2015pdf_631659.html/BINARY/Remissvar%20dnr%20171-2015.pdf